

УДК 791.43:327.8 (477)

DOI <https://doi.org/10.15407/nz2026.02.581>

ГЕРОЇЗМ В УКРАЇНСЬКОМУ КІНО СЬОГОДЕННЯ: ЕКРАННИЙ ОБРАЗ ТА ЙОГО ТРАНСФОРМАЦІЇ

Лілія СИРОТА

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7237-291X>

кандидатка філологічних наук, доцентка,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра соціокультурного менеджменту,
вул. Університетська, 1, 79001, м. Львів, Україна,
e-mail: liliya.syrota@lnu.edu.ua

Концепти героїзму набувають особливого значення у зв'язку з повномасштабним вторгненням росії в Україну. Метою статті є проаналізувати типи сучасного героя в українському кінематографі; показати, як він змінюється через війну, розкрити засоби репрезентації (сюжет, образи персонажів, емоційний вплив), а також основні тенденції сучасного українського кіно: героїзація сучасних військових, поєднання індивідуального і національного.

Актуальність теми дослідження обумовлена потребою акцентування в українському суспільстві на тих ціннісних орієнтирах та ідеалах, які здатні зміцнювати національну ідентичність і протистояти інформаційним та культурним викликам.

Об'єктом дослідження виступає сучасне українське кіно на воєнну і соціальну тематику, предметом — напрями художнього втілення та ідейного наповнення образу героя. Джерельну базу становлять українські художні та документальні фільми останніх років, зокрема «Кіборги», «Мирний-21», «20 днів у Маріуполі», «Головний герой» та ін.

Методологічну основу дослідження складають мистецтвознавчий аналіз, компаративістський та культурологічний підходи.

Доведено, що сучасний український кіногерой формується не як індивідуальний, а як колективний образ, є виразником моральної стійкості, патріотизму, відповідальності та здатності до самопожертви не лише у воєнних умовах, а й у мирному житті.

Ключові слова: герой, патріот, кінематограф, війна, ідентичність, цінності.

Liliya SYROTA

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7237-291X>

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Ivan Franko National University of Lviv,
Department of Socio-Cultural Management,
1, Universytetska Str., 79001, Lviv, Ukraine,
e-mail: liliya.syrota@lnu.edu.ua

HEROISM IN UKRAINIAN CINEMA TODAY: SCREEN IMAGE AND ITS TRANSFORMATIONS

The concepts of heroism acquire particular significance in the context of russia's full-scale invasion of Ukraine. The author proceeds from the assumption that the personality of a soldier at all times (and especially today, when the role of the internet has grown immeasurably and the information space has expanded) is shaped by the culture in which they live and are raised. At the same time, art within this cultural environment plays a significant role. The motifs and plots of works of art, in turn, are determined by the artistic elite of society—directors, actors, screenwriters, and others — as well as by the democratic system, national ideology, and the information space. In this article, the author attempts to examine Ukrainian war-related cinema as a component of the cultural layer in which the characteristics of military personnel and other members of society are formed as heroes and patriots of their country.

Accordingly, the aim of the article is to analyze the types of the modern hero and patriot in Ukrainian cinema; to demonstrate how they transform under the influence of war; to reveal the means of representation (plot, character imagery, emotional impact); as well as the key trends in contemporary Ukrainian cinema, including the heroization of modern military personnel and the combination of the individual and the national.

The relevance of this research topic is determined by the need to emphasize within Ukrainian society those value orientations and ideals that are capable of strengthening national identity and counteracting informational and cultural challenges.

The object of the study is contemporary Ukrainian cinema on war and social themes, while the subject is the directions of artistic realization and the ideological content of the images of the hero and the patriot. The source base consists of recent Ukrainian feature and documentary films, in particular *Cyborgs*, *Myrnyi-21*, *20 Days in Mariupol*, *Myth, The Main Character* and others. The methodological framework of the study includes art historical analysis, comparative, and cultural approaches. The article also demonstrates that the modern Ukrainian cinematic hero is formed not as an individual, but as a collective image, embodying moral resilience, patriotism, responsibility, and the capacity for self-sacrifice not only in war-time conditions but also in peaceful life.

Keywords: hero, patriot, cinema, war, identity, values.

Вступ. Трагічні події, пов'язані із повномасштабним вторгненням росії в Україну, зумовили формування нової моделі духовності українців і населення Європи загалом. В Україні національним брендом стали «героїзм», «незламність», «незалежність» та «патріотизм». Український кінематограф активно реагує на соціально-політичні запити. Останнім часом у вітчизняний прокат вийшло багато фільмів про війну: («Кіборги» (2017), «Невидимий батальйон» (2017), «Атлантида» (2019), «Погані дороги» (2020), «Снайпер. Білий ворон» (2022), оscarоносний документальний фільм «20 днів в Маріуполі» (2023) та ін. Відбувається пошук ідей та особистостей, здатних зміцнити українську ідентичність.

Наукове дослідження проблематики героїзму і патріотизму в кіно дедалі більше розвивається. У вітчизняному науковому дискурсі проблема кіногероя традиційно розглядалася в межах кінотеорії, історії кіно та культурології. Дослідники аналізували типологію героя, жанрові особливості, нарративні моделі та ідеологічне навантаження образів у різні історичні періоди [1—2]. Значна частина праць була присвячена українському радянському кінематографу, у яких герой інтерпретувався не тільки як носій колективістських ідеалів і державної ідеології, а й виразник національного модусу [3].

Після здобуття Україною незалежності акценти досліджень змістилися у бік переосмислення національної ідентичності, деконструкції радянських нарративів і формування нового типу героя. У цей період з'являються наукові розвідки, присвячені проблемам національного характеру, культурної пам'яті, історичної правди та репрезентації українського досвіду в кіно. Виділимо праці Л. Брюховецької [4—7], О. Пуніної [8], Н. Людвик [9]. Особливого розвитку ця проблематика набула після 2014 року, а ще більше — після повномасштабного вторгнення росії в Україну. Сучасні дослідження дедалі частіше зосереджуються на трансформації кіногероя в умовах війни, героїзації військових, волонтерів і цивільних, а також на формуванні образу патріота як носія національних цінностей. Аналізуються засоби художньої репрезентації (сюжет, персонажі, візуальна мова), емоційний вплив фільмів і їхня роль у конструюванні суспільних нарративів. Водночас науковий доробок у цій сфері ще не є вичерпним. Бракує комплексних міждисциплінарних досліджень, які б

поеднували мистецтвознавчий, соціологічний, психологічний і медіааналіз. Недостатньо також узагальнюючих праць, що систематизують новітні тенденції українського кіно у контексті формування образів героя і патріота.

У статті проаналізуємо трансформації образу героя в українському кінематографі в умовах повномасштабної війни, обґрунтуємо домінування моделі колективного героя, визначимо ціннісні структури сучасного кіногероя та розкриємо роль кіно як інструменту формування національної ідентичності й суспільних поведінкових моделей.

Актуальність теми дослідження обумовлена потребою акцентування в українському суспільстві на тих ціннісних орієнтирах та ідеалах, які здатні зміцнювати національну ідентичність і протистояти інформаційним та культурним викликам.

Методологічну основу дослідження складають мистецтвознавчий аналіз, компаративістський та культурологічний підходи.

Основна частина. Спробуємо зрозуміти: який герой потрібний сьогодні Україні? Можна, скажімо, скопіювати американські схеми (Рембо, людина-павук, борець з Термінатором) та механічно перенести їх на український ґрунт. Однак сліпе копіювання непотрібне, і воно, навіть якщо спробувати його зробити, не вдасться — ми маємо на увазі фентезійний фільм «Казка старого мельника» (2020), який зняв Олександр Ітигілов. Фільм розповідає про військового Адама, який повернувся живим з поля бою і застав своє місто в полоні злих чар, і про доньку старого мельника, яка прагне врятувати свого батька. Адамові за допомогою чарівних істот Лісовика, Водяного, Дерев'яного та Земляного вдається досягти мети: перемогли злі сили. Фільм цей фантастичний, нереальний. На думку одного з рецензентів, «творці стрічки «Казка старого мельника» не змогли детально продумати нічого, окрім гриму та звукових ефектів» [10]. Такого типу герой не може стати популярним в Україні, оскільки він вузько локально сконцентрований: зайнятий визволенням своїх односельчан, керується власними інтересами. Проте у фільмі є і глибші думки узагальненого характеру: ніколи не користуватися зброєю задля зла, добро творить чудеса, любов перемагає зло.

Чи нам сьогодні потрібен обов'язково «герой-воїн»? Непросте запитання. У нашій армії, як і в

суспільстві, відбуваються складні процеси. Вона поновому сформувалася, кількісно і якісно зміцніла. Але чи можна образ героя-сучасника сформувати, не створивши новий ідеал військовослужбовця української армії засобами кіно? Доводиться визнати, що наша молодь і люди старшого віку сьогодні добре пам'ятають вчинки тих крутих персонажів, яких грають С. Сталлоне, А. Шварценеггер, Б. Уїлліс та ін. з метою підвищення популярності військової служби у США, НАТО та ролі Пентагону.

Сьогодні Україні, як ніколи, потрібен свій національний воїн-герой для наслідування, який не поступається за популярністю закордонним кумирам. Мабуть, складно знайти в американському кінематографі популярнішого вихідця з армійського середовища, ніж Джон Рембо. Пояснень, чому в Україні поки-що немає нового ідеального, добре розрекламованого героя, багато. Від недостатньої потужності українського кінематографа і до відсутності довіри до місцевих чиновників і депутатів, віри в «чарівну паличку» Д. Трампа чи Європейського Союзу. Але якщо вважати, що час нового українського героя ще не настав, він ніколи і не з'явиться. Якщо думати, що формування героя/супергероя — це проблема армії, то помилимося. Це справа уряду та всього українського суспільства.

Були спроби сформувати українського героя ще до початку повномасштабного вторгнення. Комедійна стрічка з промовистою назвою «Герой мого часу» (2018) не може виконати цю роль — всебічно показати, яким має бути сучасний герой. Її творці на соціально-побутовому рівні розкривають історію «маленької людини», хлопця «з сусіднього двору», який намагається утвердитися у великому місті: приїжджає в столицю у пошуках щастя і реалізації мрій. Цей Жорик — типовий представник свого часу: не відривається від мобільного телефону, балакун, віддалений від реальних проблем тощо. Такий герой не може претендувати на ідеального, який міг би бути зразком для нас.

Були також спроби сформувати героя у рамках взаємодії наших та іноземних служб. Є вдалі приклади створення вітчизняних героїв із прикордонних військ. У фільмі «Мирний-21» усі головні герої можуть бути написані з великої літери, оскільки вони за власною волею, керуючись своєю національною свідомістю, а не за вказівкою вищого командуван-

ня, протистоять росіянам. Зокрема в основі фільму — реальна історія прикордонників з Луганщини, які вступили в бій з окупантами, незважаючи на перевагу ворогів у силі та техніці. Тоді представники російських спецслужб переконували бійців луганського прикордонного загону відступити і пропустити їх. Однак за рішенням свого командира, загін вступив у бій. Ідеальним у цій стрічці є образ командира: він уособлює собою справжнього офіцера честі, який ладен стояти до кінця, а також боротися за життя своїх підлеглих. Однак не всі персонажі у цій стрічці є такими. Серед них — син олігарха, якого відправили служити на кордон як покарання за п'яні витівки. Спочатку він ненавидить службу, але з часом усвідомлює свій обов'язок і стає героєм. Актор Максим Девізорів, який зіграв цього персонажа, говорив, що маючи тепер власний воєнний досвід, виконав би цю роль зовсім по-іншому [11]. Персонажі не хизуються рукопашними вміннями, навиками стріляння, спостереження чи ще чимось іншим, що збільшило б їх статус героя. Вони часто показані у військовому побуті, у стосункам з місцевим населенням; знаємо про їх доприкордонне життя — типове для сьогодення. Усі вони перебувають у команді загону з охорони українського кордону, але, схоже, на статус головного українського героя не тягнуть. Та й формат цього фільму цілком голлівудський. Словом, децю штучно сформований ідеал для зміцнення безпеки України. І цей ідеал автори фільму намагаються знайти на прикладі швидкої світоглядної еволюції звичайних молодих хлопців, які у мирному житті мали чимало вад. Серед духовних цінностей — «будівельного матеріалу» — героїв фільму «Мирний-21», на наш погляд, необхідно вибрати наступні:

- 1) любов до Батьківщини;
- 2) любов до жінки;
- 3) загострене почуття справедливості;
- 4) прагнення бути там, де суспільству та людям

тяжко та небезпечно, а також, як говорив А. Сеїтаблаєв, «довіра. В умовах, коли навіть близькі друзі та старі знайомі можуть виявитися завербовані РФ, вірити хоч комусь стає дуже важко. І цей реальний момент «Мирний-21» передає дуже точно» [12].

Справжній супергерой має стояти на варті інтересів суспільства, простих громадян. У нашій країні сьогодні продовжують культивуватись віддавна відомі види патріотичної позиції (що періодично вида-

ються за загальнолюдські) — волонтерство, вірність традиціям, фінансова підтримка Збройних сил України тощо. Але частина людей, вважаємо, байдужі до подібних цінностей, їх частіше хвилюють ціни на продукти і бензин, побутові послуги тощо.

За кордоном патріотизм — це почуття любові, відданості та прихильності до своєї країни чи держави. Ця прихильність може бути поєднанням різних почуттів до таких речей, як мова батьківщини, а також її етнічні, культурні, політичні чи історичні аспекти. У всьому світі патріотизм ґрунтується на турботі про громадян, якісні дороги, якісному побутовому обслуговуванні, поліпшенні умов для людей похилого віку та дітей. В Україні на тлі не завжди якісного медичного обслуговування у державних поліклініках, поборів у школах та лікарнях, інших державних інституціях, акцентування владою на важливості патріотичних цінностей, їх популяризація у дитячих садках, школах, вузах не дає 100% результату. І, як наслідок, ми маємо «ухилянтів», колабористів, просто байдужих.

У всі часи у всіх народів розумні люди — надбання нації. Вчений — герой, оскільки він здатен своїм винаходом змінити життя на краще. У нас це, як правило, дослідник, що змушений за свої кошти друкувати результати своєї праці або шукати грант. В українському кіно часу Незалежності нема жодного фільму про науку.

Наш педагогічний досвід переконує, що українська молодь в умовах ринкових відносин вже давно потребує героїчну інтелектуальну особистість. Але яку? Героя-сучасника чи історичного героя? Нинішнє покоління до недавнього часу мало за зразок вчинки історичних героїв («Нескорений» (2000), «Поводир» (2014), «Червоний» (2017), «Крути 1918» (2019), «Чорний ворон» (2019), «Заборонений» (2019), «Довбуш» (2023). Тобто формування моралі та моральних орієнтирів української молоді відбувалося внаслідок політики пам'яті про своє славне минуле.

Молодь не хоче доживати свого віку на мізерну пенсію. Тому ідеали героїчних поколінь попередніх епох не є достатньо переконливими для молодих людей. Для них головним мірилом успіху є гроші, які асоціюються із свободою, кар'єрою, достатком. Під впливом війни сьогодні методи досягнення успіху змінюються. Молодь заради збагачен-

ня вже не хоче йти в наймані вбивці, чорні рейдери, на панель, і про це свідчить раніше згаданий фільм «Герой мого часу» (2018). Українець-патріот з гарною освітою бажає працювати в престижній компанії, вміє креативно мислити, прагне створити сім'ю, поважає батьків. Такі цінності та інтереси висувують нинішнє молоде покоління на ключові позиції у країні. Для кінематографа та літератури ігнорувати подібні прагнення — значить, віддалятися від життя. Один з найвідоміших українських серіалів — «Зворотній напрям» (2025) — про талановиту молоду дівчину Дарину, яка після втрати своїх батьків самотужки виборює своє місце у житті, не втративши своїх позитивних якостей. Вона справжній патріот, оскільки духовне завжди у неї на першому місці — вона любить свій край, прагне вчитися, щоб бути корисною іншим. Вона не ненавидить свою тітку, в якій жила бідно і зазнала знущань.

Героїчний ідеал без зв'язку з реальними цінностями, суспільними інтересами, актуальними подіями — це мертвонароджений супергерой. Сьогодні влада поки єдина ефективна сила в Україні, яка може і повинна вибудувати стратегію створення супергероя, а мистецтво — чи не єдиний ефективний засіб, який здатен сформувати і представити нам зразок цього супергероя. Замовлення на героя, гадаємо, вже існує. Президент України Володимир Зеленський та представники політичної еліти часто зустрічаються з культурною інтелігенцією, де не лише обговорюються проблеми сучасного мистецтва, а й продукуються зразки суспільної поведінки в умовах війни. Зокрема на врученні Національної премії імені Тараса Шевченка В. Зеленський зазначив: «... у найкращих характерів у країні мають бути такі серця, яким мало жити тільки для себе. Такі серця промовляють до тих, хто поруч. Дбають. Вчать — вчать розуміти. Об'єднують. Захищають. Коли треба — рятують» [13]. 7 листопада 2025 року напередодні Всеукраїнського дня працівників культури та майстрів народного мистецтва на зустрічі з культурними діячами і митцями Президент відзначив: «... для нас усіх культура важлива. І хочемо показати це не словами, а діями. Ми збільшуємо бюджет Міністерства культури на 40%, це тільки початок» [14].

У суспільстві дозрівають вимоги до супергероя. Ці вимоги поступово складаються в схему і ще не запущені як механізм. Чи затребуваний кінематограф як

інкубатор героїв у сучасній Україні? Вважаємо, що так. Немає сумнівів у тому, що кінематограф продовжуватиме героїзувати наше минуле, війну, яка триває зараз. Вважаємо, найближчим часом все більше з'явиться фільмів про окремих військових, поліцейських, пожежників чи навіть про команди, в яких служать чи працюють віддані люди.

Зазначимо, що появи нових героїв-одинаків типу Рембо чекати не варто: під час війни у нашій країні поодинокі з ворогом не поборешся. У сучасних вітчизняних військових фільмах такі герої-неодинаки вже є, як-от у військовій драмі «Кіборги» (2017) про оборону Донецького аеропорту під час російсько-української війни у 2014—2015 рр. Кіборгами називали українських військових, які довго обороняли аеропорт, демонструючи нелюдську витривалість і мужність. Картина створена за реальними подіями, герої мають своїх прототипів:

- Серпень (Андрій Соколов) — за фахом музикант; доносить до нас цінності ідеалізму, патріотизму і духовного пошуку. Через цей образ розкривається тема сенсу війни та особистого вибору;

- Мажор (Дмитро) — досвідчений боєць, виріс у заможній сім'ї. Його дії свідчать про духовні зміни та дорослішання: від цинізму він переходить до усвідомленої відповідальності;

- Гід — інтелектуал, знавець історії, виразник культурної пам'яті та історичної свідомості. Любить філософські розмови про Україну та ідентичність;

- Дід — досвідчений воїн старшого покоління з Миргорода, символ мудрості, життєвого досвіду і традиції. Виступає моральним орієнтиром для молодших товаришів;

- Марс — військовий із бойовим досвідом, уособлює силу, дисципліну та професіоналізм. Добросовісно виконує завдання і прагне вижити у складних умовах;

- Субота — гумористично дивиться на світ і легкий у спілкуванні, не втрачає людяності навіть у непростих умовах війни. Жарти стали для нього своєрідним психологічним захистом;

- Псих — емоційний і нестабільний персонаж. Через нього творці «Кіборгів» відтворили особливості психологічного напруження війни, трагічний вплив війни на психіку людини.

У центрі — колективний герой (група військових із різним походженням) замість одного головно-

го персонажа. Можна також сказати, що персонажі фільму — це типологічна структура сучасного українського суспільства, де кожен є носієм певних цінностей та світоглядів, різного досвіду війни, спільної ідеї — захист України та людської гідності. Як зазначила А. Пащенко, ця стрічка — ідеологічна, пропагандистська. На її думку, «питання лише в тому, на що вона працює — на владну систему чи на благо соціуму. «Ідеологічність» «Кіборгів», безперечно, належить до останньої» [15, с. 3]. Відтак основними темами цього фільму є: героїзм і самопожертва, патріотизм, дружба і взаємодопоміжка, осмислення війни та ідентичності. Значення цієї стрічки велике: вона стала однією із найкасовіших українських фільмів, отримала широкий суспільний резонанс, часто використовується як приклад сучасного українського патріотичного кіно.

В останні роки спостерігаємо домінування документальних стрічок про російсько-українську війну. На мою думку, це викликано передусім потребою безпосередньо фіксувати реальність, в якій відбуваються швидкі зміни і які ще не набули остаточного художнього осмислення. Документальне кіно оперативно реагує на воєнні події, фіксує свідчення очевидців і подає війну і людей без художньої умовності, що надзвичайно суттєво в сучасних умовах. У ситуації війни це набуває особливого значення: глядачу потрібно побачити не вигаданого героя, а реальну людину — військового, волонтера, цивільного, — чий досвід і вчинки вже самі по собі формують новий тип героїзму. І таким чином також дізнатися, що відбувається і як відбувається.

Зазначимо, що створення ігрових фільмів вимагає більше часу, ресурсів і певної дистанції для узагальнення подій. Художнє кіно лише виробляє власну мову з метою глибшого узагальнення воєнного досвіду. Тоді як документальне кіно є більш мобільним і швидким у створенні. Саме тому воно стало однією з головних форм осмислення війни глядачем зараз.

«20 днів у Маріуполі» (2023) — знакова документальна стрічка про російське оточення Маріуполя у лютому-травні 2022 року режисера Мстислава Чернова. Її сюжет суттєво відрізняється від інших військових документальних фільмів. Коли почалося повномасштабне російське вторгнення, єдина команда журналістів, що опинилася у пастці в оточеному росіянами Маріуполі, продовжує свою роботу,

фіксує трагічні моменти війни. Сюжет побудований як хронологічне щоденне фіксування подій у житті героїв і міста — від початку вторгнення до повного його оточення.

«20 днів у Маріуполі» — це не вигадана історія, а реальний репортаж. Його структура нагадує щоденник або відеохроніку війни. Тому сюжет не має традиційних драматичних елементів (експозиція — зав'язка — кульмінація — розв'язка), а розгортається як безперервний потік воєнних реалій. Авторам фільму вдалося досягти ефекту присутності глядача всередині подій. Він ніби один з журналістів і бачить війну їхніми очима. Зйомки ведуться безпосередньо під час обстрілів; камера фіксує події «тут і зараз»; спостерігаємо мінімум постановочності. Через це про стрічку можна сказати, що це пряма трансляція війни.

Головні та другорядні герої — реальні люди:

- Мстислав Чернов — журналіст, режисер фільму, ведучий і один із головних героїв, який документує події;
- Євгеній Малолетка — фотограф «Associated Press», який знімає події у місті;
- Людмила Амелкіна, Жанна Гома, Олександр Іванов, Ірина Калініна, Анастасія Єршова — мешканці Маріуполя;
- Володимир Нікулін — поліцейський Маріуполя.

У фільмі мало діалогів; є закадровий голос автора, який лише пояснює події. Основний акцент — на кадрах руйнувань, емоціях людей. Кадри важливіші за слова, бо саме вони виступають доказом війни.

Маємо ще один фільм — «Авіапрорив на Азовсталь. Небо» (2024) — документальну роботу, присвячену єдиній у своєму роді і складній операції Головного управління розвідки Міністерства оборони України навесні 2022 року налагодження повітряного «шляху» на металургійний комбінат «Азовсталь», щоб вивезти поранених і транспортувати зброю, боеприпаси, засоби зв'язку та десант для зміцнення оборонних позицій захисників оточеного заводу.

Окрім стрічок про військових, знято ряд робіт про митців на війні. 2018 року створено документальний фільм «Міф» про Василя Сліпака — українсько-оперного співака (виступав під сценічним ім'ям «Міф»), який загинув на війні у 2016 році. Фільм розповідає історію людини, яка зробила унікальний життєвий вибір. У 1990—2000-х роках В. Сліпак

був відомим оперним співаком у Франції, виступав на провідних сценах Європи. Після початку війни на Донбасі у 2014 році залишив кар'єру і повернувся в Україну — став добровольцем і воював. В. Сліпак не стояв між вибором: світова оперна кар'єра чи громадянський обов'язок. Він однозначно вибрав друге. Його вибір і мужність на війні, самопожертва — приклад сучасного героїзму. Фільм «Міф» доводить, що героїзм у сучасній Україні — не вигаданий, він реальний, оскільки реальні люди, які є героями.

Або фільм «Головний герой» (2026), що є новим баченням трансформації митця в умовах війни та переосмислення самого поняття «героя», життєвих сенсів, того, «... що нам треба зробити, щоб перемогти» [16]. Стрічка присвячена українським акторам, які на полі бою захищають Україну. Паралельно до документальної хроніки розкриваються особисті історії людей творчих професій в новій ролі — військових. Перед нами постає не вигаданий персонаж, якого актор грає у кіно, а герой — проста людина, не зовсім відома широкому загалу і яка зробила моральний вибір у житті. Цей фільм, як і «Міф», будується на контрасті двох образів: актор як виконавець ролей і актор як реальний учасник війни. Цей контраст породжує глибокий філософський підтекст: раніше актори «грали» героїв, тепер вони живуть як герої — без сценарію, дубля і гарантії безпеки. Стрічка показує внутрішні зміни: відбулася переоцінка цінностей (слава, кар'єра відповідальність), зникла дистанція між мистецтвом і життям, сформувалася нова ідентичність — митця-патріота, митця-воїна. Важливо, що ця трансформація не романтизується: у фільмі відчутні страх, втома, психологічне напруження. Глядач бачить не абстрактного героя, а людину, яка могла б залишитися на сцені, але обрала фронт. Фільм важливий тим, що формує новий тип героя — реального, мужнього, сучасного; документує мистецьку еліту як частину захисників країни.

Поки-що це документальні, а не ігрові стрічки про сучасних супергероїв — військових, журналістів, волонтерів, митців — сильних духом, незламних, здатних витримати чимало бід, не здатися ворогові й триматися до останнього у нелюдських умовах, і готових пожертвувати собою заради свого обов'язку. Вони повністю віддані країні і народові, не думають про своє життя, коли рятують інших людей. Ці герої не

кричать про свої цінності, але їх особисті переконання нам відомі через їх вчинки, думки, емоції.

Усі документальні фільми — вдалі творчі спроби показу і формування на реальних прикладах сучасного героя. У цих стрічках все здається зрозумілим: там — вороги, а тут — свої. Персонажі не стоять перед вибором: померти разом з усіма за Батьківщину, або жити з муками совісті, що не все зробив для захисту інших людей. Вони справжні герої і вся обстановка у фільмах підкреслює їх героїзм.

Єдина проблема — недостатня популяризація українського кіно. Колись у радянські часи певні фільми, які полюбили люди, транслювалися дуже часто на телебаченні, що давало змогу прискіпливіше вникнути в життя героя, запам'ятовувалися певні фрази, вчинки, деталі, актори і режисери, музичний супровід. Герої екрану ставали близькими, рідними. Сьогодні телебачення вже не відіграє такої ролі, як колись. Його замінив Інтернет, доступ до якого може мати кожна людина. Будь-коли вона може безперешкодно увійти в Інтернет і знайти фільм, який її цікавить та переглянути його. Тобто, сьогодні все залежить від самої людини, а не від керівництва ТV.

Але фільми закінчуються, ми повертаємося в наш час, і багато хто з нас залишається байдужим до закликів донатити, волонтерити, уникає військового обов'язку. Люди ще досі уніфікують себе з мирним контекстом, дистанціюючи себе від війни, бо вона триває не тут, а там. Така життєва позиція — не героїзм.

На наш погляд найближчим часом героями українських фільмів, можливо і національними героями, стануть не тільки військовослужбовці, які рятують мирне населення, тримають оборону, коли немає ніяких шансів вистояти проти ворога, а й представники інших професій, які не лише у критичних ситуаціях, а й у добросовісній щоденній праці, активній громадській позиції є справжніми патріотами, здатні викладатися на сто процентів, на свідомі жертвовні вчинки.

Висновки. Пошуки і зображення щоразу нових представників-героїв в українському мистецтві тривають, як і триває пошук шляху достукатися до кожного українця, пробудити його зі стану байдужості чи станів «якось буде», «аби як», «це не зі мною», «це зробить хтось за мене». Український кіногерой, напевно, повинен закривати ті песимістичні ніші у нашому житті, які поки-що не можуть закрити ні влада,

ні суспільство. Він має бути звернений у майбутнє, в українську перспективу. Герой має бути просунутим, освіченим, відважним, але не може бути легко керованим кимось зовні й не може бути не українцем. Сьогодні таких героїв знаходить і окреслює український кінематограф.

1. Мусієнко О.С. *Українське кіно: тексти і контекст*. Вінниця: Глобус-Прес, 2009. 43 с.
2. *Українське кіно від 1960-х до сьогодні. Проблема виживання: зб. наук. ст.* Тримбач С. та ін.; упоряд. Л. Брюховецька. Київ: Ред. журналу «Кіно-Театр»: За друга, 2010. 249 с. (Бібліотека журналу «Кіно-Театр»).
3. First J. *Ukrainian Cinema: Belonging and Identity during the Soviet Thaw*. Series ed. B. Beumers. 2015: I.B. Tauris. 264 p. (Part of series: KINO — The Russian and Soviet Cinema).
4. Брюховецька Л.І. *Приховані фільми: українське кіно 1990-х*. Київ: АртЕк, 2003. 383 с. (Бібліотека журналу «Кіно-Театр»).
5. Брюховецька Л.І. *Найцікавіша історія в Європі. Екранні версії*. Київ: За друга, 2014. 493 с. (Кінематографічні студії; вип. 2).
6. Брюховецька Л.І. *Майстри кінозображення*. Київ: Ред. журн. «Кіно-Театр»: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2020. 206 с.
7. Брюховецька Л.І. *Екранний портрет України. 12 кінорежисерів XXI століття*. Л. Брюховецька, А. Канівець. Київ: Кліо, 2025. 286 с.
9. Пуніна О.В. *Кінофікація українського літературного дискурсу (20—30-ті роки XX століття): монографія*. Донецьк: ДонНУ, 2012. 330 с.
10. Людвик Н.М. *Кіно і легенда: В'ячеслав Бігун: монографія*. Київ: Інтерсервіс, 2025. 1000 с.
12. Сохач А. *Рецензія на фільм «Казка старого млина»*. URL: <https://itc.ua/articles/recenziya-na-film-kazka-starogo-melnika/> (дата звернення: 17.03.2026).
13. Григоренко М. *«Мирний-21»: огляд фільму Ахтема Сеїтаблаєва про честь і сміливість луганських прикордонників*. URL: <https://www.unian.ua/lite/kino/mirniy-21-oglyad-filmu-ahtema-seitablayeva-pro-luganskih-prikordonnikiv-recenziya-na-film-12157680.html#id--780045736> (дата звернення: 25.03.2026).
14. Казимиров М. *Рецензія на фільм «Мирний-21»*. URL: <https://itc.ua/articles/recenziya-na-film-myrnyj-21-myrnyj-21/> (дата звернення: 01.04.2026).
15. *У час війни культура має навіть більше значення, ніж у час миру — Володимир Зеленський на врученні Національної премії імені Тараса Шевченка*. URL: <https://www.president.gov.ua/news/u-chas-vijni-kultura-maye-navit-bilshe-znachennya-nizh-u-cha-89613> (дата звернення: 02.02.2026).
16. *Президент зустрівся з діячами культури напередодні Всеукраїнського дня працівників культури та майстрів народного мистецтва*. URL: <https://www.>

- president.gov.ua/news/prezident-zustrivsvya-z-diyachami-kulturi-naperedodni-vseukra-101229 (дата звернення: 02.02.2026).
17. Пащенко А. «Кіборги» Ахтема Сейтаблаєва: зброя і музика. *Кіно-Театр*. 2018. № 2. С. 2—3. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4b8a8369-fd4d-4856-b625-2012ffe2383f/content>(дата звернення: 05.03.2026).
 18. У Києві пройшов спеціальний показ документального фільму «Головний герой». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/4088828-u-kievi-projsov-specialnij-pokaz-dokumentalnogo-filmu-golovnij-geroj.html>(дата звернення: 10.02.2026).
- REFERENCES
- Musiienko, O.S. (2009). *Ukrainian cinema: texts and context*. Vinnytsia: Hlobus-Pres [in Ukraine].
- Briukhovetska, L. (Ed.). (2010). *Ukrainian cinema from the 1960s to the present. The problem of survival*. Kyiv: Editorial board of the journal «Kino-Teatr»: Zadruga [in Ukraine].
- First, J., & Beumers, B. (Ed.). (2015). *Ukrainian cinema: Belonging and identity during the Soviet Thaw*. (KINO — The Russian and Soviet Cinema series).
- Briukhovetska, L.I. (2003). *Hidden films: Ukrainian cinema of the 1990s*. Kyiv: ArtEk [in Ukraine].
- Briukhovetska, L.I. (2014). *The most intriguing story in Europe: screen versions* (Kinomatografichni studii, issue 2). Kyiv: Zadruga [in Ukraine].
- Briukhovetska, L.I. (2020). *Masters of cinematography*. Kyiv: Editorial board of the journal «Kino-Teatr»; Publishing House of the Kyiv-Mohyla Academy [in Ukraine].
- Briukhovetska, L.I., & Kanivets, A. (2025). *Screen Portrait of Ukraine: 12 Film Directors of the 21st Century*. Kyiv: Klio [in Ukraine].
- Punina, O.V. (2012). *Cinematization of Ukrainian Literary Discourse (1920s—1930s)*. Donetsk: DonNU [in Ukraine].
- Liudvyk, N.M. (2025). *Cinema and Legend: Viacheslav Bihun*. Kyiv: Interservis [in Ukraine].
- Sokhach, A. (n. d.). *Review of the film «The Tale of the Old Mill»*. Retrieved March 17, 2026, from: <https://itc.ua/articles/recenziya-na-film-kazka-starogo-melnika/> [in Ukraine].
- Hryhorenko, M. (n. d.). «Myrnyi-21»: a review of Akhtem Seitablaiev's film about the honor and bravery of Luhansk border guards. Retrieved March 25, 2026, from: <https://www.unian.ua/lite/kino/mirny-21-oglyad-filmu-ahtema-seitablaeva-pro-luganskih-prikordonnikov-recenziya-na-film-12157680.html> [in Ukraine].
- Kazymirov, M. (n. d.). *Review of the film «Myrnyi-21»*. Retrieved April 1, 2026, from: <https://itc.ua/ua/articles/recenziya-na-film-myrnyj-21-myrnyi-21/> [in Ukraine].
- Office of the President of Ukraine. (n. d.). *During wartime, culture is even more important than in peacetime*. Retrieved February 2, 2026, from: <https://www.president.gov.ua/news/u-chas-vijni-kultura-maye-navit-bilshe-znachennyanizh-u-cha-89613> [in Ukraine].
- Office of the President of Ukraine. (n. d.). *The President met with cultural figures on the eve of the All-Ukrainian Day of Culture Workers and Folk Art Masters*. Retrieved February 2, 2026, from: <https://www.president.gov.ua/news/prezident-zustrivsvya-z-diyachami-kulturi-naperedodni-vseukra-101229> [in Ukraine].
- Pashchenko, A. (2018). «Cyborgs» by Akhtem Seitablaiev: Weapons and music. *Kino-Teatr*, 2, 2—3. Retrieved from: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4b8a8369-fd4d-4856-b625-2012ffe2383f/content> [in Ukraine].
- Ukrinform. (n. d.). *A special screening of the documentary film «Main Hero» took place in Kyiv*. Retrieved February 10, 2026, from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/4088828-u-kievi-projsov-specialnij-pokaz-dokumentalnogo-filmu-golovnij-geroj.html> [in Ukraine].

Received: 10.04.2026

Accepted: 14.04.2026

Published: 27.04.2026